مروری بر حمایت‌های ۸ ساله اطلاعاتی از رژیم بعثی عراق

خفاش خبرچین

حمیرا حیدریان

اطلاعات نظامی از عوامل اساسی و مؤثر در پیروزی در جنگ است. در صحنه رویارویی نیروها در جنگ، آگاهی از اهداف و نیات و توانمندی دشمن و به طور کلی عنصر اطلاعات و غافلگیری و متقابلاً امکان فریب و پنهان سازی، اصلی اساسی برای دستیابی به پیروزی و شکست دشمن است.

در واقع، تسلط اطلاعاتی بر دشمن می تواند توان و خلاقیت دشمن را در طرح هایی تهاجمی تحت تأثیر قرار دهد. به همین دلیل آرایش نیروها، هدف گیری، طراحی و عملیات و محورهای پیشروی، اطلاعات از دشمن و متقابلاً پنهان سازی در برابر دشمن با فریب و غافلگیری شرط اولیه و اساس جنگ است که در انسان از آغاز شکل گیری روحیه مخاصمه جویی و طراحی جنگ به شکل های متفاوت وجود داشته است.

عراق از ابتدای جنگ مورد حمایت اطلاعاتی بسیاری از کشورها بود. در واقع، مواضع سیاسی کشورها و اجماع موجود در حمایت از عراق در عرصه کمک اطلاعاتی به این کشور تأثیر داشت.

وفیق سامرائی، رئیس اسبق اطلاعات نظامی عراق گفت: تقریباً بخش اعظم دستگاه های اطلاعاتی جهان، اطلاعات خود را به ما می دادند.

وی از کشورهای فرانسه، آلمان، ایتالیا، اردن، کشورهای خلیج فارس، ترکیه، هند وحتی پاکستان نام برده و درباره شوروی پیشین، به سابقه روابط اطلاعاتی دوکشور از سال ۱۹۷۴، اشاره کرد و افزود: در نشست دوم مبادله اطلاعاتی در ۱۹۷۹ درمسکو، سرویس اطلاعاتی شوروی از تأمین نیازهای اطلاعاتی عراق خودداری کرد ولی ما از یک منبع در سرویس اطلاعاتی روسیه استفاده کردیم و با ابتکار عمل وی، بخشی از نیازهای اطلاعاتی خود را دریافت کردیم.

در این باره وفیق سامرائی بیان کرده: روسیه اطلاعات نظامی مربوط به نیروهای مسلح کشورهای خلیج فارس و نیز اطلاعات مربوط به ترکیه، ایران و اسرائیل را دراختیار صدام قرار داده بود. وی افزود: من شخصاً برای چنین مأموریتی بارها عازم مسکو شدم.

روس ها با توجه به سطح کمک های ارائه شده به عراق بر این نظر بودند که ایران توانایی ندارد شکافی عمده درخطوط دفاعی مستحکم عراق ایجاد کند.

روابط اطلاعاتی عراق و آمریکا در طول ۸ سال جنگ، متأثر از اوضاع و عوامل مختلف از نظر سطح و کیفیت اطلاعات ارسالی به سه دوره کلی تقسیم می شود.

قبل از آغاز جنگ، طبق گزارش فایننشال تایمز در پائیز ۱۹۸۰ و اطلاعات سرویس اطلاعاتی آمریکا و تصاویر ماهواره ای پیش بینی می شد نیروهای ایرانی به سرعت از هم فرو خواهند پاشید. طبق گزارش این روزنامه این اطلاعات و تصاویر از طریق کشوری ثالث در اختیار صدام گذاشته شد. دراین میان، علاوه بر نقشی که متحدان آمریکا مانند مصر، اردن و عربستان بر عهده داشتند، مقامات رژیم سابق اطلاعاتی از اوضاع ایران در اختیار عراق قرار می دادند که بیشتر به معنای اعلام حمایت ضمنی آمریکا برای حمله عراق به ایران ارزیابی می شد.

> در مرحله دوم، با تحولات جدید در صحنه نظامی ایران و شکست ارتش عراق، کمک اطلاعاتی آمریکا به عراق آغاز شد

با آغاز جنگ، آمریکا از پیامدهای جنگ و گسترش آن در منطقه نگرانی داشت. بنابراین، در اوایل اکتبر ۱۹۸۰ واشنگتن چهار فروند آواکس رامأمور عملیات در خلیج فارس کرد تا با استفاده از قلمرو عربستان و تحت فرماندهی آمریکا اوضاع منطقه را کنترل کند. ارتباط نداشتن آمریکا با ایران و عراق و ضرورت مدیریت پیامدهای جنگ ایران و عراق در استفاده آمریکا از هواپیماهای آواکس تأثیر بسزایی داشت.

در مرحله دوم، دولت ریگان در سال ۱۹۸۱ با فروش ۵ فروند آواکس به عربستان موافقت کرد و مجموعاً ۹ فروند از این هواپیما در عربستان مستقر شد که با ناو موشک انداز، رزم ناوها و ناوشکن های نیروی دریایی آمریکا در خلیج فارس و با هواپیماهای اف ۱۴ و اف ۱۸ مستقر بر عرشه ناوهای هواپیمایی، ارتباط الکترونیک داشت. در واقع، پروژه آواکس ها در عربستان محور یک سیستم به هم پیوسته منطقه ای بود که ۵۰ میلیارددلار هزینه داشت و اطلاعات ارزشمندی را برای آمریکا جمع آوری می کرد. بعدها صدام صریحاً در اظهاراتی اعلام کرد: «ما در عراق از اطلاعات آواکس ها سود برده ایم.» عراقی ها همچنین در این مرحله، از برخی اطلاعات متحدان آمریکا در منطقه استفاده می کردند.

در این مرحله، دامنه کمک و همکاری اطلاعاتی آمریکا و متحدان این کشور و سایر کشورها از عراق تا اندازه ای محدود بود. در واقع، عراق پس از تجاوز، در خاک ایران مستقر بود ولی در عین حال توان لازم را برای پیشروی مجدد در عمق خاک ایران نداشت.

در مرحله دوم، با تحولات جدید در صحنه نظامی جنگ و پیروزی های نظامی ایران و شکست ارتش عراق، کمک اطلاعاتی آمریکا به عراق آغاز شد. نخستین اقدام آمریکا در این زمینه پس از عملیات فتح المبین با این هدف آغاز شد که عراق از قدرت وتوانایی پیش بینی تهاجمات ایران برخوردار شود.

چنان که از اواخر مارس ۱۹۸۲ نخستین نشست اطلاعاتی هیأت اعزامی آمریکا به عراق که شامل تیمی سه نفره بود، در عراق برگزار شد. مهم ترین بخش آن عکس های ماهواره ای از اهداف نظامی ومحل استقرار نیروهای ایران بود، به گفته یک نیروی نظامی عراق ماهواره ها همه تحرکات ایرانی ها را در جبهه ها اعم از تانک ها، توپ ها و... گزارش می دادند.

در این مرحله، هیچ افسر یا کارمند آمریکایی در عراق مستقر نبود، بلکه اطلاعات در جلسات و نشست های تبادل اطلاعاتی یا از طریق کشورهای عربی در اختیار عراق قرار می گرفت ونیازهای عراق برای آگاهی از آرایش نظامی ایران، تسلیحات، نقل و انتقال و بسیج نیروها واهداف ایران از این طریق تأمین می شد.

رژیم عراق برای این که غافلگیر نشود و با ایجاد استحکامات و آرایش مناسب از آمادگی دفاعی برخوردار شود، به اطلاعات نیاز داشت تا مانع از سقوط خطوط دفاعی ارتش خود شود؛ زیرا رژیم صدام به این نتیجه رسیده بود که خط دفاعی ارتش عراق نباید بکشند. برای این کار باید کار مهندسی دوساله را در مدت ۴۵ روز انجام می داد. این مهم حاصل نمی شد مگر آن که عراق از اهداف و مقاصد ایران اطلاعات لازم را داشته باشد. بنابراین، اطلاعات برای دشمن اهمیت فوق العاده ای پیدا کرد و این مهم از طریق کمک اطلاعاتی آمریکا به عراق حل شد. در نتیجه، دشمن در فاصله پس از فتح خرمشهر تا عملیات خیبر امکان رخنه را از ایران گرفت.

مرحله سوم همکاری اطلاعاتی عراق و آمریکا متعاقب تحول سیاسی و نظامی در دو صحنه جنگ ایران و عراق با عملیات خیبر و شکست آمریکا و اسرائیل در لبنان آغاز شد. سفر رامسفلد، نماینده ویژه ریگان رئیس جمهور وقت آمریکا، به عراق و مذاکراتی که صورت گرفت زمینه تجدید روابط آمریکا وعراق و گسترش و تعمیق روابط اطلاعاتی دو کشور را ایجاد کرد، چنان که برای نخستین بار افسران رابط در سفارت آمریکا در بغداد مستقر شدند و فعالیت خود را آغاز کردند. علاوه بر تصاویر ماهواره ای که همچنان در اختیار عراق بود، گزارش های هفتگی و گاه دوگزارش در هفته و گاهی حتی گزارش های تقریباً روزانه درباره تحرکات نیروهای ایرانی با استفاده از ماهواره و دستگاه های بی سیم جاسوسی استراتژیک و سایر وسایل فنی و منابع انسانی در اختیار عراق قرار می گرفت.

ابعاد همکاری کمک های اطلاعاتی آمریکا به عراق همچنان پنهان است و تنها بعضی مواقع به پاره ای از موارد آن به صورت محدود اشاره شده است. بدیهی است پیرامون این موضوع ندانسته ها بسیار بیشتر از دانسته هاست و حجم مطالب منتشر شده بسیار کمتر از آن است که وجود داشته است.

روایت

تخریب چی

به هر جان کندنی بود سرانجام آن شب پای کار رسیدیم. شب بود و هوا هنوز تاریک، اما گرمای مردادماه مهران هنوز ادامه داشت. بچه ها پشت میدان مین ایستاده بودند و منتظر کار تخریب چی ها بودند تا معبر را باز کنند. محوری که دست لشکر ما بود مهم ترین محور بود و مشکل ترین قسمت خط نیز در دست گردان ما. فاصله ما تا عراقی ها حدود ۱۵۰ متر می رسید که این برای بچه های اطلاعات و عملیات خیلی مشکل بود که منطقه را شناسایی کنند. زمان مثل برق می گذشت ولی کار تخریب چی ها هنوز به پایان نرسیده بود. عراقی ها متوجه ما شده بودند ومدام ما را می زدند. با لو رفتن ما، عراقی ها شروع کردند به ریختن آتش. لحظات بسیار سختی بود، کار به اوج خودش رسیده بود. هنوز تا پایان معبر یک متر و نیم باقی مانده بود تا پاک سازی کامل شود که هر دو تخریب چی مظلومانه به شهادت رسیدند و پیکرشان در کنار معبر به فرشته ها لبخند می زد. مانده بودیم که چه کنیم. اگر وضع به همین صورت می گذشت همه بچه ها قتل عام می شدند. شهید حسن خاکباز فرمانده گردان ما بود. در تهران به تازگی نامزدی کرده بود و قصد داشت بعد از عملیات برگردد و مراسم عروسی به پا کند. در یک لحظه که همه مستأصل مانده بودیم و منتظر معجزه، شهید خاکباز گفت: برانکاردی برایم مهیا کنید. بی درنگ بچه ها برانکاردی برای او تهیه کردند. خیلی آرام و بی صدا وارد معبر شد. ابتدا نگاهی به آن دو تخریب چی انداخت که پیکرشان بوی بهشت می داد. سپس چند گام برداشت تا به انتهای معبر رسید که یک متر و نیم از آن باقی مانده بود تا پاک سازی شود کسی نمی دانست که او چه می خواهد بکند. هرچه بود فکری در سر داشت. برانکاردی را که در دستانش بود در انتهای معبر که پاک سازی نشده پهن کرد. بعد خودش را روی مین ها انداخت و معبر را باز کرد.

راوی: مهدی ریاحی

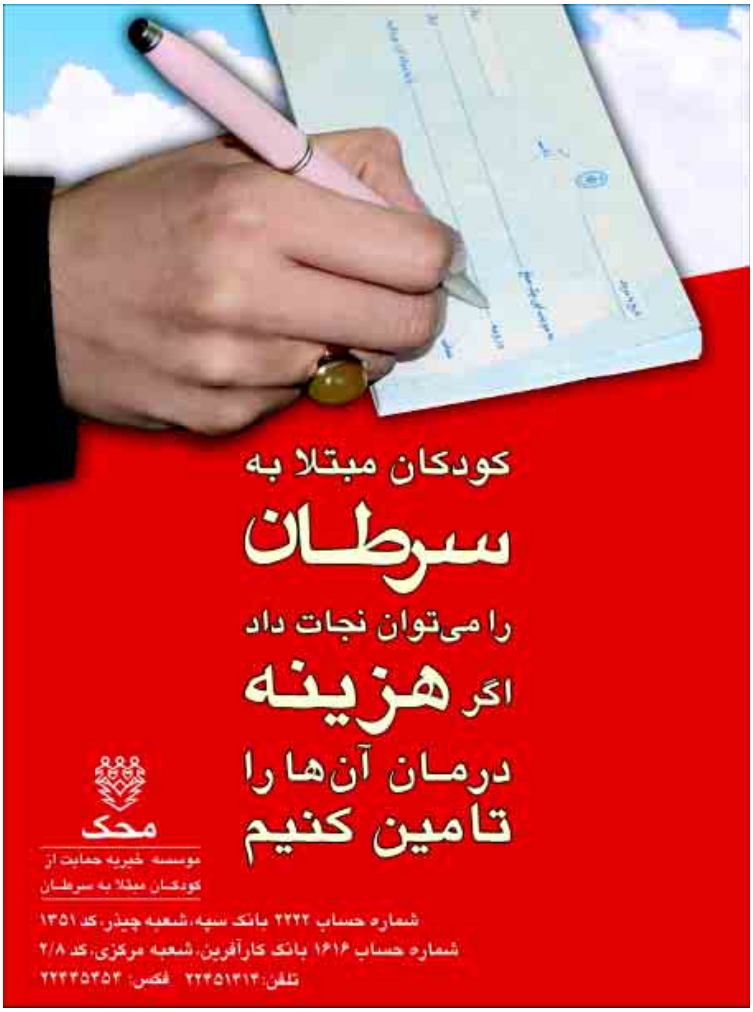

موسسه فرهنگی، مطبوعاتی ایران
ایران

اشتراک ویژه تهران

موسسه فرهنگی مطبوعاتی ایران برای تمامی نشریات در حال انتشار خود مشترک می پذیرد
علاقه مندان به اشتراک و دریافت روزانه هر یک از نشریات روزنامه ایران شامل: روزنامه ایران، روزنامه ایران ورزشی، روزنامه ایران دیلی (انگلیسی زبان)، روزنامه الوفاق (عربی زبان)، روزنامه ایران سپید (ویژه نابینایان) و ماهنامه ایران آذین می توانند پرسشنامه زیر را تکمیل و بر اساس جدول مندرج در آن هزینه اشتراک خود را به حساب جاری سیبا ۰۱۰۱۱۰۱۲۴۲۰۰۹ بانک ملی شعبه کسری کد ۱۸۵ به نام «موسسه شهرستانهای ایران» 0101101242009 پرداخت کرده و اصل رسید را به همراه پرسشنامه تکمیل شده با پست سفارشی به نشانی: تهران، خیابان سلیمان خاطر، نرسیده به مطهری، نبش کوچه گلزار شماره ۹۶ اداره مشترکین ارسال نمایند.

نام: نام خانوادگی: تاریخ تولد: / /
نام شرکت یا موسسه:
نشانی:
کدپستی الزامی است: تلفن تماس: تعداد و نام نشریه مورد تقاضا:
نوع درخواست: اشتراک جدید: ☐ تمدید اشتراک: ☐

هزینه اشتراک نشریه مورد تقاضا	۳ ماهه (ریال)	۶ ماهه (ریال)	یک ساله (ریال)
ایران	☐ ۵۵/۰۰۰	☐ ۱۱۰/۰۰۰	☐ ۲۲۰/۰۰۰
ایران ورزشی	☐ ۷۰/۰۰۰	☐ ۱۴۰/۰۰۰	☐ ۲۸۰/۰۰۰
ایران دیلی	☐ ۷۰/۰۰۰	☐ ۱۴۰/۰۰۰	☐ ۲۸۰/۰۰۰
الوفاق	☐ ۷۰/۰۰۰	☐ ۱۴۰/۰۰۰	☐ ۲۸۰/۰۰۰
ایران سپید	☐ ۹۷/۵۰۰	☐ ۱۹۵/۰۰۰	☐ ۳۹۰/۰۰۰
ایران آذین	☐ ۳۵/۰۰۰	☐ ۷۰/۰۰۰	☐ ۱۴۰/۰۰۰

مشترک شماره: شروع اشتراک: پایان اشتراک:
شماره مجزک: تاریخ پرداخت:

تذکر: ۱- ارسال نشریه برای درخواستهایی که تا دهم و بیستم هر ماه به امور مشترکین برسد به ترتیب از شانزدهم آن ماه و اول ماه بعد آغاز می شود.
۲- هزینه اعلام شده بابت یک نسخه و یک نوع نشریه است.
۳- لطفاً رسیدهای پرداختی پستی را تا پایان مدت اشتراک نزد خود نگهدارید.
۴- در صورت تغییر نشانی، امور مشترکین را مطلع نمایید.
۵- تلفن های امور مشترکین موسسه ایران ۴ - ۸۸۳۴۹۰۰۲ ساعت تماس (۱۶-۸)، تلفکس: ۸۸۳۴۹۰۰۲
۶- برای تمدید اشتراک فقط کافیست بر روی فیش بانکی که اشتراک خود را نوشته و یا شماره ۸۸۳۴۹۰۰۲ فاکس و یا به نشانی فوق ارسال نمایید.
۷- نوشتن کدپستی دقیق الزامی است در صورت دادن اطلاعات نادرست و ناقص عواقب آن به عهده مشترک می باشد.
۸- مشترکین محترم می بایست شروع اشتراک و پایان اشتراک و همچنین کد اشتراک خود را به یاد داشته تا پیگیری امور مربوط به آنها آسان گردد.
۹- در صورت عدم دریافت نشریه در اولین روز اشتراک مراتب را به اداره مشترکین اطلاع دهید در صورت عدم اطلاع به منزله دریافت تلقی می شود.
۱۰- مشترکین محترم در صورت تمایل به تمدید مجدد می بایست ۱۰ روز قبل از اتمام تاریخ اشتراک فیش بانکی را به همراه کد اشتراک به اداره مشترکین فاکس و یا به نشانی فوق پست نمایند. در صورت عدم تمدید در فاصله تعیین شده به منزله انصراف از اشتراک در نظر گرفته می شود.
۱۱- مشترکین محترم می توانند همزمان با تکمیل فرم اشتراک به عضویت باشگاه خوانندگان روزنامه ایران درآیند و از مزایای آن استفاده کنند. در صورت تمایل موافقت خود را اعلام فرمایید. موافقم ☐ موافق نیستم ☐

اداره امور مشترکین